



Türkiye’de Yapay Zekâ Alanındaki İlk Kanun Teklifi Meclise Sunuldu

1 TEMMUZ 2024

24 Haziran 2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne yapay zekâ teknolojisine yönelik taslak düzenlemeler içeren kısa bir kanun teklifi (“Kanun Teklifi”) sunuldu. Özellikle yakın tarihte Avrupa Parlamentosu’nda onaylanan Avrupa Birliği Yapay Zekâ Tüzüğü (“AB Tüzüğü”) ile karşılaştırıldığında oldukça genel içerikli ve sınırlı konuda düzenlemeler barındıran Kanun Teklifi’nin bu aşamada yapay zekâ alanındaki mevzuat ihtiyacını karşılar nitelikte olmadığı kanaatinde olmakla birlikte; alanındaki ilk yasa teklifi olması nedeniyle Kanun Teklifi’ni sizin için inceledik:

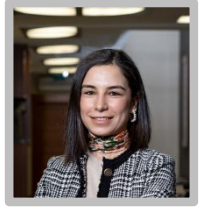
Kanunun amacı ve kapsamı

Kanun Teklifi’ne göre kanun, yapay zekâ teknolojisinin güvenli, etik ve adil kullanımı ile kişisel verilerin korunmasını sağlamayı ve gizlilik haklarının ihlal edilmesini önlemeyi amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanılmasına yönelik düzenleyici bir çerçeve oluşturması planlanan kanunun, söz konusu yapay zekâ sistemlerinin (i) sağlayıcılarına, (ii) dağıtıcılarına, (iii) kullanıcılarına, (iv) ithalatçılara ve (v) distribütörleri ile (vi) sistemlerden etkilenen kişilere uygulanacağı öngörülmüştür.

Yapay zekâ ve ilgili kavramların tanımları

Kanun Teklifi yapay zekâyı “*insan benzeri bilişsel işlevleri yerine getirebilen ve öğrenme, mantık yürütme, problem çözme, algılama, dil anlama gibi yeteneklere sahip bilgisayar tabanlı sistem*”



Gülşen Engin
Ortak



Simge Esendal
Avukat



Nehar Çakmakçı
Avukat

olarak tanımlanmıştır. AB Tüzüğü'nün yapay zekâ tanımındaki otonom (bağımsız) hareket etme veya girdi alarak belirli amaçlar doğrultusunda tahmin, içerik, öneri, karar ve benzeri sonuçlar üretme gibi kanımızca yapay zekâ açısından belirleyici olan özelliklere Kanun Teklifi'nde yer verilmemiştir.

Kanun Teklifi'nde yer alan ve kanunun uygulama kapsamını belirleyen diğer tanımlar aşağıdaki gibidir:

- Sağlayıcı: Yapay zekâ sistemlerini geliştiren, üreten ve pazarlayan gerçek veya tüzel kişi.
- Dağıtıcı/Kullanıcı: Yapay zekâ sistemlerini ticari amaçlarla dağıtan veya kendi faaliyetlerinde kullanan gerçek veya tüzel kişi.
- İthalatçı: Yurtdışından yapay zekâ sistemi ithal eden gerçek veya tüzel kişi.
- Distribütör: Yapay zekâ sistemlerini pazarlayan ve satışını gerçekleştiren gerçek veya tüzel kişi.
- Yapay Zekâ Operatörleri: Sağlayıcılar, dağıtıcılar, kullanıcılar, ithalatçılar ve distribütörlerin tamamı.

Kanun Teklifi'nde yer alan yukarıdaki tanımların AB Tüzüğü'ndekinden daha dar kapsamlı ve yer yer tereddüde yer açabilecek şekilde kaleme alındığı görülmektedir. Örneğin sağlayıcı ve dağıtıcı/kullanıcı tanımları kamu kurum ve kuruluşlarını içermeyerek bu kurum ve kuruluşların yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesine ve kullanılmasına ilişkin faaliyetlerini, AB Tüzüğü'nden farklı olarak, kapsam dışı tutmaktadır. Diğer yandan AB Tüzüğü içerdiği tanımlar gereği yapay zekâyı kişisel ve mesleki olmayan faaliyetleri esnasında kullanan kişilerin dağıtıcı kapsamına girmediğini açıkça düzenlerken; Kanun Teklifi'ndeki dağıtıcı/kullanıcı tanımında yer alan "kendi faaliyetlerinde kullanan" ifadesinin yapay zekâyı kişisel ve mesleki olmayan faaliyetlerinde kullanan kişileri içerip içermediği net değildir.

İlerleyen süreçteki mevzuat çalışmalarında söz konusu tanımların şüpheyi yer vermeyecek şekilde ve yeterli kapsayıcılıkta kaleme alınması, kanunun uygulama kapsamının net bir şekilde ortaya konulabilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Yapay zekâ sistemlerine ilişkin temel ilkeler ve risk yönetimi

Kanun Teklifi uyarınca yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi, kullanımı ve dağıtımı sırasında güvenlik, şeffaflık, adillik, hesap verilebilirlik ve gizlilik temel ilkelerine uyulması gerekmektedir. Bununla birlikte Kanun Teklifi'nde yapay zekâ operatörleri tarafından bu ilkelere uyulmasının temini amacıyla gereken detaylı düzenlemelere yer verilmemiştir.

Öte yandan yapay zekâ sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımı sırasında risk değerlendirmesi yapılması ve yüksek risk içeren sistemler için özel önlemler alınması gerektiği düzenlenmekle birlikte hangi sistemlerin yüksek riskli olarak değerlendirildiği, bu ölçümün nasıl yapılacağı veya yukarıda belirtilen temel ilkelere uyumun temini amacıyla yüksek riskli sistemlerin sağlayıcıları ve dağıtıcıları tarafından ne tür ek önlemler alınması gerektiğine dair düzenlemeler mevcut değildir.

Yapay zekâ alanındaki mevzuat çalışmalarıyla amaçlanan korumanın sağlanabilmesi için ilerleyen süreçteki mevzuat çalışmalarında, söz konusu sistemlerin tabi olduğu teknik ve hukuki gerekliliklerin, kayıt veya lisanslama kurallarının ve operatörlerin uymakla mükellef oldukları yükümlülüklerin detaylı bir şekilde düzenlenmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Denetim ve yaptırımlar

Kanun Teklifi'nde ilgili denetim makamlarının, yapay zekâ sistemlerinin kanuna uygunluğunu denetlemek ve ihlalleri tespit etmekle yetkilendirilmiş olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu denetim makamının hangi idare olacağına veya bu denetimlerin nasıl gerçekleştirileceğine dair açıklık bulunmamaktadır.

Kanun Teklifi, kanuna aykırı hareket eden operatörler hakkında para cezası uygulanmasını öngörmüştür. Burada yer alan tutarların AB Tüzüğü'nden aynen alındığı görülmektedir. Ancak kanunilik prensibi gereği bu yaptırımların hangi hallerde uygulanacağını açık ve şüpheye yer bırakmayacak şekilde düzenlenebilmesi mevzuatla yasaklanan uygulamaların veya operatörler tarafından uyulması gereken yükümlülüklerin, yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere, kanunda detaylı bir şekilde belirlenmiş olmasına bağlıdır.

Sonuç

Yapay zekâ teknolojisinin kullanımının her geçen gün yaygınlaştığı bu günlerde mevzuatsal düzenlemelere duyulan ihtiyaç da giderek artmaktadır. Nitekim Avrupa Birliği ülkeleri dâhil birçok ülke, yapay zekâya ilişkin yasal düzenlemeler çıkarmış veya kanun tasarıları üzerinde çalışmaya başlamıştır.

Bu nedenle her ne kadar Kanun Teklifi'nin yukarıda açıklanan nedenlerle yapay zekâ alanındaki mevzuat ihtiyacına cevap verir nitelikte olmadığı görüşünde olsak da ülkemizdeki mevzuatsal çalışmaları başlatan ilk adım olması nedeniyle Kanun Teklifi'ni memnuniyetle karşılıyoruz ve bunun ülkemizdeki yapay zekâ mevzuatı çalışmalarını hızlandıracağını umuyoruz.

Kanun Teklifi'ne aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz:

<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/e21539a0-888a-4500-81be-01904a918c53>